

Een masteropleiding als bijdrage
aan kennisbenutting en
-verspreiding door leraren

HENK SLIGTE
WOUTER SCHENKE

CIP-gegevens KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Sligte, H. & Schenke, W.

Een masteropleiding als bijdrage aan kennisbenutting en -verspreiding door leraren.

Amsterdam: Kohnstamm Instituut .

Rapport 972, project 10700.

ISBN 978-94-6321-031-7

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Dit onderzoek is gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan
Onderwijsonderzoek
NRO projectnummer: 405-15-541

Uitgave en verspreiding:

Kohnstamm Instituut

Plantage Muidergracht 24, Postbus 94208, 1090 GE Amsterdam

Tel.: 020-525 1226

www.kohnstammstituut.uva.nl

© Copyright Kohnstamm Instituut, 2017

© Copyright 2017: H. Sligte en W. Schenke

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
2	Gegevens over de respondenten	5
3	Verschillen tussen masteropleidingen	7
3.1	Eerstegraads masters binnen het HBO	7
3.2	Master special educational needs (SEN)	7
3.3	Master Leren & Innoveren	8
4	Het toepassen van kennis en inzichten	9
4.1	De resultaten	9
4.2	Algemeen beeld	10
4.3	Per masteropleiding	10
4.4	Verschillen tussen masteropleidingen	11
4.5	Grafisch	11
4.6	Diploma of niet?	12
4.7	Andere toepassingsituaties	12
5	De vorm van kennisverspreiding	15
5.1	De resultaten	15
5.2	Algemeen beeld	16
5.3	Per masteropleiding	16
5.4	Verschillen tussen masteropleidingen	16
5.5	Grafisch	17
5.6	Diploma of niet?	17
5.7	Andere verspreidingsvormen	18
6	De personen onder wie kennisverspreiding plaatsvindt	21
6.1	De resultaten	21
6.2	Algemeen beeld	22
6.3	Per masteropleiding	22
6.4	Verschillen tussen masteropleidingen	22
6.5	Grafisch	23
6.6	Diploma of niet?	23
6.7	Andere personen en groepen onder wie leraren kennis verspreiden	23

7	Conclusies	25
7.1	Drie vragen	25
7.2	Inbedding in onderzoek naar effecten van een masteropleiding	25
7.3	De masteropleiding als bijdrage aan kennisbenutting en -verspreiding door leraren?	27
7.4	Conclusies	29
8	Literatuur	31
9	Recent uitgegeven rapporten Kohnstamm Instituut	33

1 Inleiding

Dit onderzoek naar kennisbenutting en kennisverspreiding door docenten die een masteropleiding volgen of gevolgd hebben, is onderdeel van een breder onderzoek. Onder de titel 'Docenten creëren en benutten kennis voor onderzoek en praktijk' vindt een driejarig praktijkgericht onderzoek plaats dat gefinancierd wordt door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek.

Het onderzoek wordt uitgevoerd door een consortium dat bestaat uit onderzoeksinstituten en onderwijsinstellingen in het voortgezet onderwijs. De onderzoekspartners zijn de afdeling Pedagogiek, Onderwijskunde en Lerarenopleiding (POWL) van de Universiteit van Amsterdam, het Kohnstamm Instituut UvA, en het ICLON van de Universiteit Leiden.

De volgende scholen en scholengroepen zijn partner in het consortium:

- Regionale Opleidingsschool West-Friesland (ROWF), Hoorn
- Da Vinci College Kagerstraat, Leiden
- Calvijn College, Goes
- Academische Opleidingsschool Amsterdam (AcOA), Amsterdam
- Cartesius Lyceum, Amsterdam
- Lucas Onderwijs, Den Haag

In dit langlopend onderzoek staan de volgende drie onderzoeksvragen centraal:

1. Welke ervaringen hebben vo-docenten en -scholen met bestaande vormen van kennisbenutting door docenten en welke bijdragen leveren deze vormen aan kennisvergroting en verbetering van de onderwijspraktijk? (*inventarisatiefase*)

2. Wat zijn geschikte strategieën om research-informed, research-based of practice-based vormen van kennisbenutting vorm te geven in de school, zodanig dat verworven kennis ook daadwerkelijk wordt ingezet door deelnemende docenten en hun collega's in school? (*ontwerpfase*)
3. Wat is het effect van deze strategieën op kennisvergroting en het handelen van docenten, zowel degenen die in onderzoek betrokken zijn als overige collega's? (*evaluatiefase*)

Als onderdeel van de inventarisatiefase van het onderzoek is een survey gehouden onder vo-docenten die een post-initiële masteropleiding volgen met vragen over de bijdrage die het volgen van een masteropleiding levert aan kennisbenutting en -verspreiding.

In dit rapport wordt verslag gedaan van dit onderzoek naar die bijdrage van masteropleidingen.

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt dan ook:

“Levert het volgen van een masteropleiding door leraren in het voortgezet onderwijs een bijdrage aan kennisbenutting en -verspreiding, hoe wordt die kennis benut, en in welke vorm en naar wie wordt kennis verspreid?”

De volgende vragen zijn onderscheiden:

- 1 In welke situaties passen leraren die een masteropleiding volgen of pas afgerond hebben recent verworven kennis en inzichten vanuit die masteropleiding toe?
- 2 In welke vorm verspreiden leraren die een masteropleiding volgen of pas afgerond hebben recent verkregen kennis en inzichten vanuit die masteropleiding?
- 3 Onder welke personen verspreiden leraren die een masteropleiding volgen of pas afgerond hebben recent opgedane kennis en verkregen inzichten vanuit die masteropleiding?

Ten aanzien van de selectie van geschikte respondenten is aangesloten bij het in voortgang zijnde onderzoek 'Effecten van een masteropleiding op leraren en hun omgeving' dat door SEO Economisch Onderzoek samen met het Kohnstamm Instituut en de Hogeschool van Amsterdam voor het ministerie van OCW wordt uitgevoerd. De vergroting van het aantal leraren met een masteropleiding is een duidelijk aandachtspunt in het beleid van de

Rijksoverheid, en van de VO-raad en de PO-raad. Zo is in het sectorakkoord 2014-2017 tussen de VO-raad en de minister van OCW afgesproken dat in 2020 50% van alle leraren in het VO een masteropleiding heeft. Dit streven wordt onder andere ondersteund door de mogelijkheid een lerarenbeurs aan te vragen. In de periode 2008-2013 heeft deze regeling tot bijna 40.000 toekenningen van een beurs geleid (Heijnen, van der Steeg, Ooms, 2015).

Als onderdeel van het onderzoek naar effecten van een masteropleiding zijn inmiddels drie tussenrapporten verschenen (Heyma, van den Berg, Sligte, Verbeek, Snoek, 2014; Heyma, van den Berg, Snoek, van Veldhuizen, Sligte, Emmelot, 2015; Heyma, van den Berg, Sligte, Emmelot, Snoek, Knezic 2016). Het onderzoek kenmerkt zich door een combinatie van kwantitatieve effectevaluatie en kwalitatieve verklarende evaluatie. Voor het kwantitatieve deel worden jaarlijkse metingen verricht in een survey onder in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs werkzame leraren die een masteropleiding volgen. Door middel van selecties op de gegevens van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is een groep gevormd van personen die een aan onderwijs gerelateerde masteropleiding volgen en een bijpassende controlegroep. Per meting zijn de aantallen verschillend vanwege de aanpak via cohorten; elk jaar stromen weer nieuwe studenten in, en voltooiën anderen hun masteropleiding.

In de survey wordt een groot aantal stellingen voorgelegd aan een groep van voor een masterkwalificatie studerende leraren. De masteropleidingen in kwestie zijn alle post-initiële opleidingen. Hun scores op de stellingen worden vergeleken van die van een controlegroep van vergelijkbare leraren, die echter geen masteropleiding volgen of hebben gevolgd. Zo worden opbrengsten en effecten van masteropleidingen in kaart gebracht op verschillende niveaus: op het handelen in relatie tot leerlingen als individuen en als groep, op persoonlijke en professionele ontwikkeling van de leraar zelf en op de schoolorganisatie.

De eerste gedachte in dit onderzoek naar kennisbenutting en -verspreiding was om uit de beschikbare respondentbestanden van het masteronderzoek een steekproef te trekken van circa 150 vo-docenten en die apart te benaderen met een korte vragenlijst over het toepassen en verspreiden van kennis en verkregen inzichten vanuit de masteropleiding. Om de vraaglast te beperken, dezelfde docenten zouden immers met een nieuwe vragenlijst benaderd

worden, is besloten deze vragen ‘mee te laten lopen’ in de tweede tussenmeting van het ‘masteronderzoek’ die in het voorjaar van 2016 is gehouden.

De drie deelvragen zijn in de vorm van stellingen voorgelegd aan die leraren uit de totale onderzoekspopulatie die werkzaam zijn in het voortgezet onderwijs en die een masteropleiding volgen of recent afgerond hebben.

De databestanden met de antwoorden van de vo-leraren op de vragen zijn vervolgens ter beschikking gesteld door SEO Economisch Onderzoek. Een woord van dank past aan drs. Emina van den Berg en dr. Arjan Heyma van SEO voor hun ondersteuning bij het uitzetten van de vragen en het selecteren en beschikbaar maken van de output, op basis waarvan de analyse is verricht. Dit rapport beschrijft de uitkomsten van de analyse van deze drie vragen.

In hoofdstuk 2 zijn gegevens van de respondenten opgenomen. Hoofdstuk 3 is gewijd aan verschillen tussen de masteropleidingen. Achtereenvolgens in hoofdstuk 4, 5 en 6 zijn de resultaten opgenomen per deelvraag.

Deze hoofdstukken geven een goed overzicht van de situaties waarin leraren hun in de masteropleiding verworven kennis en inzichten benutten en toepassen, in welke vormen zij dat doen, en de personen en groepen onder wie zij kennis en inzichten verspreiden.

Hoofdstuk 7 is gewijd aan de hoofdvraag of post-initiële masteropleidingen bijdrage leveren aan de bevordering van kennisbenutting en -verspreiding door leraren in het voortgezet onderwijs. We sluiten af met enige conclusies en reflecties.

2 Gegevens over de respondenten

De vragenlijst is voorgelegd aan alle leraren uit de onderzoekspopulatie die werkzaam zijn in het voortgezet onderwijs en een post-initiële masteropleiding volgen of recent afgerond hebben. De respons bedroeg N=291.

In tabel 1 is de respons weergegeven en het aantal leraren per masteropleiding. We zien dat de vo-leraren in dit onderzoek in meerderheid een eerstegraads HBO-vakmaster (VAK) volgen, gevolgd door de HBO-masteropleiding Special Educational Needs (SEN). 38 respondenten volgen de HBO-masteropleiding Leren en Innoveren (MLI).

In tabel 2 is de verdeling van de respons naar aantal mannen en vrouwen opgenomen.

Tabel 1 Respons, totaal en per type master

	TOTAAL		SEN		VAK		MLI	
Respons	291		70	24,1%	183	62,9%	38	13,1%

Tabel 2 Respons naar aantal mannen en vrouwen per type master

Geslacht	TOTAAL		SEN		VAK		MLI	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Man	119	40,9	20	28,6	86	47	13	34,2
Vrouw	172	49,1	50	71,4	97	53	25	65,8

In tabel 3 zijn verschillende kenmerken van de respondentgroep opgenomen. Om de grote spreiding bij sommige kenmerken duidelijker te maken zijn bij de ingevulde waarden de minima en maxima gegeven.

Tabel 3 Kenmerken van de respondentgroep per type master

Kenmerken	TOTAAL		SEN		VAK		MLI	
	N	SD	N	SD	N	SD	N	SD
Gemiddelde leeftijd (min=21 - max=62)	37,8	11,13	39,7	11,47	36,7	10,88	39,4	11,32
Gemiddelde omvang aanstelling in fte	0,83	0,20	0,85	0,18	0,82	0,22	0,86	0,13
Gemiddeld werkzaam in onderwijs in jaren (min=2 - max=36)	12,4	7,10	14,8	8,08	10,9	6,40	15,1	6,54
Gemiddeld werkzaam in huidige onderwijssector (min=1 - max=33)	10,5	6,23	11,1	7,27	9,5	5,34	14,6	6,50
Gemiddeld werkzaam in huidige school / instelling (min=1 - max=33)	8,6	5,68	9,7	6,47	7,5	5,14	11,7	5,18

Tot slot zijn in tabel 4 de gegevens opgenomen over wanneer men begonnen is met studeren. Verder zien we de antwoorden op de vraag of men al afgestudeerd is op het moment dat de vragenlijst is afgenomen (mei-juni 2016), of dat men nog studeert.

Tabel 4 Beginjaar van de studie, afgestudeerd of nog studierend

	TOTAAL		SEN		VAK		MLI	
2014-2015	142	48,8%	36	51,4%	95	51,9%	11	28,9%
2015-2016	149	51,2%	34	48,6%	88	48,1%	27	71,1%
Afgestudeerd	68	23,4%	33	47,1%	25	13,7%	10	26,3%
Studerend	223	76,6%	37	52,9%	158	86,3%	28	73,7%

We zien dat vooral bij de vakmaster het overgrote deel van de respondenten nog studeert, terwijl dit bij de SEN-master ongeveer half-half is. In de volgende hoofdstukken zien we enige significante verschillen tussen nog studerende leraren en leraren die al afgestudeerd zijn.

3 Verschillen tussen masteropleidingen

Bij het interpreteren van de antwoorden van de leraren op de gestelde vragen moet de inhoud van de masteropleiding die de leraar volgt of reeds afgesloten heeft meegewogen worden. Er zijn duidelijke verschillen tussen de drie typen post-initiële masteropleidingen in dit onderzoek.

3.1 Eerstegraads masters binnen het HBO

De post-initiële eerstegraads masters hebben als belangrijkste doel om leraren voor te bereiden op lesgeven in de bovenbouw van havo en vwo. De opleiding is toegankelijk voor leraren die reeds een tweedegraads bevoegdheid hebben en leidt tot een eerstegraads bevoegdheid. Binnen het driejarige traject ligt de nadruk op verdieping van de vakinhoud en op uitbreiding van het vakdidactisch repertoire ten behoeve van de bovenbouw havo en vwo. Leraren die deze masteropleidingen volgen zullen over het algemeen de master willen gebruiken voor een promotie naar een andere werkcontext: van het tweedegraads gebied naar het eerstegraads gebied.

3.2 Master special educational needs (SEN)

Deze tweejarige post-initiële master heeft tot doel om de pedagogisch-didactische vaardigheden van leraren te versterken, hetzij ten aanzien van het omgaan met specifieke doelgroepen met leer- of gedragsproblemen, hetzij gericht op het ontwikkelen van een specialisme, bijvoorbeeld ten aanzien van reken- of taaldidactiek of als zorgcoördinator.

Deze opleiding wordt vooral gevolgd door een grote groep leraren afkomstig uit het basisonderwijs en het speciaal onderwijs, en minder door leraren in het voortgezet onderwijs. In veel gevallen zullen de betrokken leraren binnen hun

school blijven werken en beter toegerust worden om vorm te geven aan passend onderwijs en het omgaan met individuele leer- of gedragsproblemen van leerlingen. In de jaren 2007-2011 hebben zich in totaal meer dan 14.000 leraren ingeschreven voor een Masteropleiding Special Educational Needs (85% van het totaal aantal inschrijvingen).

3.3 Master Leren & Innoveren

Deze opleiding is gericht op het ontwikkelen van deskundigheid ten aanzien van pedagogisch-didactische innovaties in het onderwijs en het leiderschap van leraren daarbij. Nadruk ligt op het ontwikkelen van kennis en vaardigheid ten aanzien van pedagogische en didactische interventies, schoolorganisaties, onderwijsinnovaties en het leren van leraren. Ook bij deze opleiding blijven veel deelnemers binnen hun school werken, maar krijgen een meer innoverende en coachende rol.

4 Het toepassen van kennis en inzichten

De eerste inhoudelijke stelling aan de respondenten luidde:

Ik pas recent aangeleerde kennis en verkregen inzichten vanuit de masteropleiding toe tijdens/in [situaties].

4.1 De resultaten

In tabel 6 zijn in de eerste kolom de situaties zichtbaar die de leraren konden scoren op een vijfpuntschaal: 1=Zelden - nooit; 2=Soms; 3=Regelmatig; 4=Vaak; 5=Zeer vaak - altijd.

Tabel 6 Toepassen van kennis en inzichten per type master

	TOTAAL (n=289)		SEN (n=70)		VAK (n=181)		MLI (n=38)	
	Gem	SD	Gem	SD	Gem	SD	Gem	SD
a. tijdens lesvoorbereiding	3,31	1,15	3,24	1,27	3,38	1,13	3,13	1,02
b. tijdens de les	3,54	1,06	3,86 ^{*†}	0,98	3,47 [*]	1,10	3,32 [†]	0,90
c. tijdens leerling- besprekingen	2,90	1,33	4,07 ^{*†}	0,95	2,35 ^{*‡}	1,17	3,37 ^{†‡}	1,03
d. in gesprekken met collega's	3,42	1,08	4,00 [*]	0,90	3,08 ^{*‡}	1,07	3,97 [‡]	0,72
e. in gesprekken met leidinggevenden	3,30	1,23	4,01 [*]	0,94	2,87 ^{*‡}	1,20	4,05 [‡]	0,84

* = verschil SEN - VAK significant op 5% significantieniveau

† = verschil SEN - MLI significant op 5% significantieniveau

‡ = verschil MLI - VAK significant op 5% significantieniveau

Elke kolom in tabel 6 bevat de gemiddelde scores (Gem) van de respondenten (zie de n in de bovenste rij) op de stelling toegepast op de situatie, en de standaarddeviatie (SD). Dit is de maat voor de spreiding van de getallen rondom het gemiddelde. Dat wil zeggen dat hiermee de mate aangegeven wordt waarin respondenten het met elkaar eens zijn. Bij een standaarddeviatie van nul (0) is er geen spreiding, iedereen geeft dezelfde score. Bij hogere waarden is er meer spreading.

Verder zijn achter sommige waarden tekens opgenomen (*/+/#) die aangeven dat getoetst is of het verschil tussen de typen masteropleidingen significant is, en wel op het 5%-niveau. Dat wil zeggen dat de kans dat het verschil aan toeval toegeschreven kan worden kleiner dan 5% is.

4.2 Algemeen beeld

We zien dat de scores van alle masteropleidingen tezamen op één na (toepassing van kennis en inzichten tijdens leerlingbesprekingen) boven de 3 liggen, een score die aanduidt dat kennis regelmatig wordt toegepast. Toepassing tijdens de les scoort het hoogste gemiddelde tussen regelmatig en vaak in (3,54).

4.3 Per masteropleiding

Wat betreft de scores per masteropleiding zien we dat bij de SEN-master het toepassen van kennis het minst vaak *tijdens lesvoorbereiding* plaats vindt (score=3,24), en het vaakst *tijdens leerlingbesprekingen* (4,07). Dit is begrijpelijk omdat de inhoud van de masteropleiding vooral gericht is op het signaleren en mogelijk ondersteunen van speciale leerbehoeften. Een onderwerp dat bij uitstek tijdens leerlingbesprekingen aan de orde komt. Bij de vakmaster zien we dat toepassen van kennis en inzichten het vaakst *tijdens de les* gebeurt (score 3,47=tussen regelmatig en vaak), en het minst *tijdens leerlingbesprekingen* (2,35= dicht bij soms). Ook dit is goed te begrijpen: de inhoud van de vakmaster is gericht op vakinhoud en -didactiek, met de les zelf als belangrijkste toepassingssituatie.

Bij de master Leren en Innoveren scoort het toepassen van kennis en inzicht *in gesprekken met leidinggevend* het hoogst (4,05=vaak), en *tijdens lesvoorbereiding* het minst vaak, hoewel ook nog regelmatig (3,13). Ook dit valt te begrijpen uit de inhoud van de masteropleiding die gericht is op innovaties en schoolontwikkeling.

4.4 Verschillen tussen masteropleidingen

Bij het beschouwen van de verschillen tussen de scores per type masteropleiding valt het volgende op. Er zijn geen significante verschillen in de scores van leraren die verschillende masteropleidingen doen in toepassing van het geleerde *tijdens lesvoorbereiding*. Opvallend is dat de overige scores van leraren die een SEN-master doen of deden *alle significant hoger* zijn dan de scores van leraren in of met de vakmaster. De scores van de SEN-master zijn ook significant hoger dan die van de leraren in of met een master Leren en Innoveren voor *toepassing tijdens de les* of *tijdens leerlingbesprekingen*.

Tot slot zijn de scores van leraren die een MLI doen of deden significant hoger dan die van de vakmaster-leraren op de toepassing van kennis en inzichten *tijdens leerlingbesprekingen*, *in gesprekken met collega's* en *in gesprekken met leidinggevenden*.

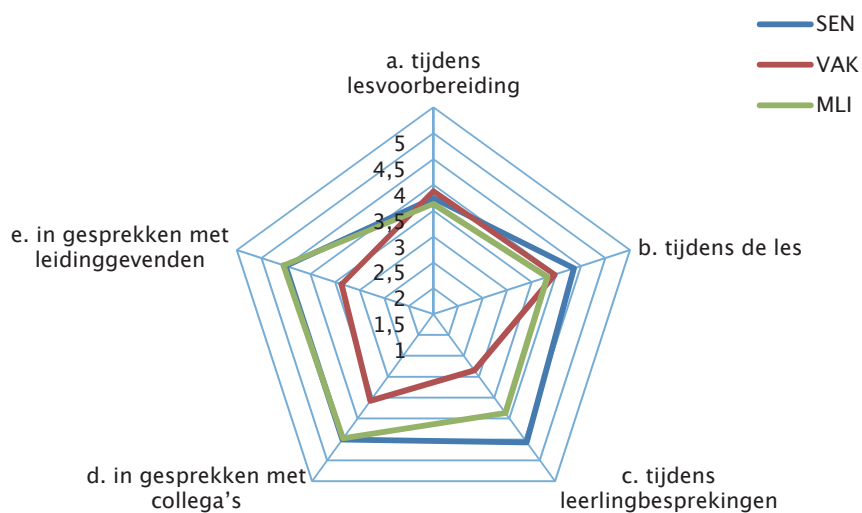
De allerlaagste gemiddelde score is bij deze vraag 2,35 (=wat vaker dan soms) bij toepassing *tijdens leerlingbesprekingen* in het geval van de vakmaster. De hoogste score (4,07=meer dan vaak) zien we bij de SEN-master eveneens bij toepassing *tijdens leerlingbesprekingen*.

Voor alle toepassingssituaties van verworven kennis en inzichten samen geven leraren die een vakmaster volgen of hebben afgerond de minst hoge score en die met een SEN-master de hoogste score.

4.5 Grafisch

In onderstaande figuur zijn de gemiddelde scores per type masteropleiding nog eens grafisch weergegeven.

Figuur 1 Toepassen kennis

4.6 Diploma of niet?

Er is vastgesteld of het al dan niet afgestudeerd zijn een rol speelt in het toepassen van kennis en inzichten in verschillende situaties. Dat blijkt inderdaad het geval te zijn voor toepassing tijdens de les, tijdens leerlingbesprekingen en in gesprekken met collega's. In al deze gevallen scoren de nog studerende leraren significant hoger dan degenen die al afgestudeerd zijn, onafhankelijk van het type master. Dit komt wellicht omdat opdrachten vanuit de opleiding gericht zijn op de praktijk van de studerende leraar en toepassing van kennis uit de opleiding in het verlengde van deze opdrachten ligt.

4.7 Andere toepassingssituaties

Het was ook mogelijk nog andere situaties te noemen waarin kennis en inzichten vanuit de masteropleiding verspreid worden door de leraren. In totaal gaven 91 leraren aan in welke situaties zij dat deden door in de webenquête hun open antwoorden te beschrijven. De antwoorden zijn

afkomstig van 36 leraren met een SEN-master (de helft), 32 met een vakmaster (17,5%), en 23 met een MLI (meer dan 60%). Alles bij elkaar heeft dit zo acht extra toepassingssituaties opgeleverd.

De antwoorden zijn in eerste instantie gecategoriseerd naar toepassingssituaties binnen de school versus toepassingssituaties buiten de school. Vervolgens is nader gekeken naar situaties binnen die twee categorieën.

Toepassingssituaties binnen de school

Wat betreft situaties binnen de school worden leerlingen apart genoemd in tien antwoorden als situaties waarin kennis vanuit de master wordt toegepast. Het gaat dan om gesprekken of communicatie met leerlingen, individuele begeleiding of bijles, *'in mijn niet-lesgevende taken wanneer ik in contact kom met leerlingen'* of *'om een leerling beter te begrijpen'*. Verder wordt kennis toegepast in projecten of in het klassenmanagement. Ongeveer evenveel antwoorden wijzen op situaties met ouders, al dan niet samen met leerlingen. Een leraar is specifiek: *'ik informeer ouders over nieuwe ontwikkelingen in het onderwijs, gekoppeld aan de dagelijkse info uit de media'*.

Naast de bovengenoemde schoolgerelateerde situaties zijn er nog een kleine veertig uitspraken die gerelateerd zijn aan andere situaties binnen de school. Hoewel er vaak niet een scherp onderscheid kan worden gemaakt, is een twaalfstal uitspraken gecategoriseerd als ontwikkeling.

Het gaat dan om ontwikkelen van (digitaal) lesmateriaal, van toetsen, en meer specifiek van verdiepingsopdrachten in de bovenbouw, het invoeren van nieuwe programma's, en het onderwijsontwerp van leertaken.

Ook wordt gesproken over het ontwerp van beleid. Een leraar geeft aan de kennis te gebruiken om mee te denken op beleidsniveau. Een ander past de kennis toe om zelf leiding te geven.

Toepassing van kennis in beleid of bij coördinerende taken wordt in veertien gevallen genoemd. Enerzijds gaat het om het invullen van de functie van zorgcoördinator, of van bestuurslid van het MR. Anderzijds wordt genoemd:

- het initiatief nemen met onderwijsinnovaties;
- innovaties doorvoeren;
- stimuleren van professionele leercultuur in organisatie;
- inbreng bij verandering schoolbeleid;
- verbeteringstrajecten in onze organisatie;

- vakoverstijging, raakvlakken combineren met collega's van andere secties.

Er zijn zes leraren die hun verworven kennis inzetten in coachingsituaties, in een intervisiegroep, in teamoverleg of via het geven van hulp aan collega's die een masteropleiding volgen. Een leraar noemt ondersteuning bij de professionalisering van het team.

Vier leraren noemen specifiek onderzoek doen, algemeen, in combinatie met innovatie, onderzoek voor school, en in de onderwijspraktijk.

Tot slot geeft een leraar aan de opgedane kennis toe te passen bij studiedagen, een ander bij de organisatie van excursies, en iemand noemt de toepassing van kennis 'buiten het curriculum om'.

Situaties buiten de school

Drie leraren geven aan externe lezingen, presentaties en spreekbeurten te houden waarin kennis en inzichten vanuit de masteropleiding worden gebruikt. Twee leraren noemen schrijven, zoals schoolgerelateerde artikelen.

Acht leraren noemen de toepassing van kennis vanuit de master in netwerken, al dan niet landelijk, in contact met externe organisaties, deelname in samenwerkingsverbanden, en als bestuurslid van de Koepel Hoogbegaafdheid.

Verder noemt men discussies met derden, en gesprekken over onderwijs.

Er zijn verder allerlei antwoorden (n=25) die er op wijzen dat de kennis en inzichten vanuit de masteropleidingen in privésituaties worden toegepast.

Vaak wordt dat zonder toevoeging genoemd. Soms noemt men familie, vrienden en kennissen, of anderen buiten het werk. In een aantal gevallen wordt vrijwilligerswerk genoemd of hobby.

Verder ziet men toepassing in de verdere persoonlijke of professionele ontwikkeling. Een leraar stelt '*zo veel mogelijk alles vanuit verschillende bronnen, perspectieven te bekijken*', een ander zegt '*in de privésfeer ben ik kritischer geworden*', en een derde dat de toepassing zit in '*mijn eigen kijk op situaties in het dagelijkse leven*'. Ook '*zelf reflecterend*' en '*begrijpen van vraagstukken*' wordt genoemd.

Tot slot wordt kennis en inzicht gebruikt bij:

- keuze van nascholing;
- verdere specialisatie;
- aanvullende literatuur;
- nieuwe studie.

5 De vorm van kennisverspreiding

De tweede inhoudelijke stelling aan de respondenten luidde:

Ik verspreid recent aangeleerde kennis en verkregen inzichten vanuit de masteropleiding in de vorm van:

- a. Presentaties
- b. Input tijdens werkoverleg (bv in bouw- of sectieoverleg)
- c. Stukje in de nieuwsbrief
- d. Workshop voor collega's
- e. Informeel gesprek tijdens de lunch

5.1 De resultaten

Tabel 7: De vorm van waarin kennis en inzichten verspreid worden

	TOTAAL (n=282)		SEN (n=68)		VAK (n=176)		MLI (n=38)	
	Gem	SD	Gem	SD	Gem	SD	Gem	SD
a. Presentaties	2,09	1,12	2,47*	1,20	1,85*†	1,04	2,50†	1,03
b. Input tijdens werkoverleg	2,85	1,06	3,15*	1,04	2,64*†	1,04	3,29†	0,96
c. Stukje in de nieuwsbrief	1,40	0,79	1,87*	1,09	1,14*†	0,39	1,82†	0,98
d. Workshop voor collega's	1,55	0,87	1,90*	0,96	1,26*†	0,57	2,26†	1,20
e. Informeel gesprek	3,03	1,02	3,15	1,08	2,91†	1,03	3,37†	0,71

1=Zelden - nooit; 2=Soms; 3=Regelmatig; 4=Vaak; 5=Zeer vaak - altijd.

* = verschil SEN - VAK significant op 5% significantieniveau

† = verschil MLI - VAK significant op 5% significantieniveau

Deze tabel moet op dezelfde wijze gelezen worden als tabel 6.

5.2 Algemeen beeld

We zien dat de scores van alle masteropleidingen tezamen een gevarieerd beeld tonen. Kennis en inzichten worden het vaakst (regelmatig) in informeel overleg en input tijdens het werkoverleg verspreid. Een stukje in de nieuwsbrief en een workshop voor collega's komt het minst vaak voor (tussen zelden/nooit en soms in).

5.3 Per masteropleiding

In het geval van leraren die een SEN-masteropleiding hebben gedaan of nog studeren zien we dat zij kennis en inzichten het vaakst verspreiden door input te leveren *tijdens werkoverleg* in hun sectie of bouw en in *informele gesprekken*. Het minst vaak doet met dat met *een stukje in de nieuwsbrief* of via het *geven van een workshop* voor collega's.

Bij de vakmaster en de MLI zien we verspreiding van kennis het vaakst in *informele gesprekken* en het minst vaak in *een stukje in de nieuwsbrief*. Bij deze masters komt *input tijdens het werkoverleg* ook regelmatig voor.

5.4 Verschillen tussen masteropleidingen

Bij elk van de vormen waarin kennis en inzichten verspreid worden zijn er significante verschillen tussen de masteropleidingen.

Bij verspreiding in de vorm van *presentaties* zien we dat dit ongeveer even vaak gebeurt bij de SEN-master en de MLI, en dat de scores van beide significant hoger zijn dan bij de vakmaster.

Dezelfde significante verschillen tussen de SEN-master en de vakmaster enerzijds en de MLI en de vakmaster anderzijds, zien we bij verspreiding in de vorm van *input tijdens werkoverleg*, *stukje in de nieuwsbrief*, en in een *workshop voor collega's*.

Voor wat betreft verspreiding in *een informeel gesprek* is alleen de gemiddelde score bij de MLI significant hoger dan die bij de vakmaster.

De allerlaagste gemiddeld score is bij deze vraag 1,14 (=zelden of nooit) bij verspreiding via *een stukje in de nieuwsbrief* in het geval van de vakmaster. De

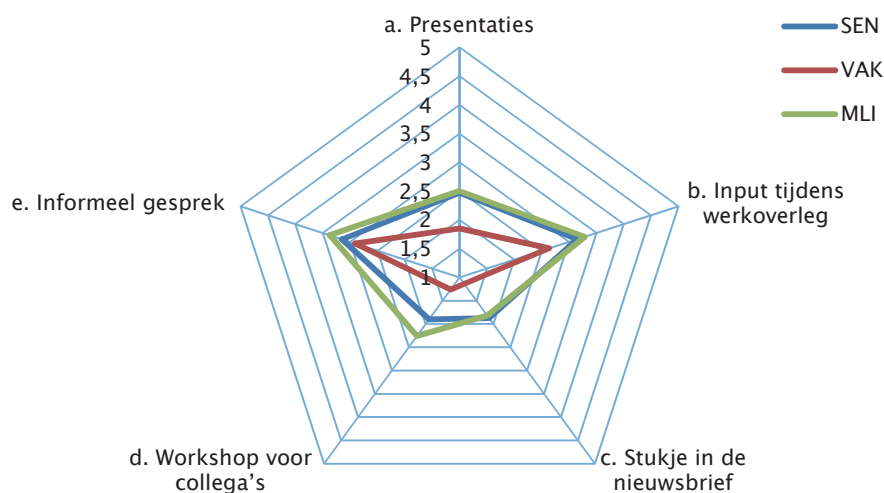
hoogste score (3,37=tussen regelmatig en vaak in) zien we bij de MLI bij verspreiding van kennis in *informele gesprekken*.

Voor alle vormen van kennisverspreiding samen geven leraren die een vakmaster volgen of hebben afgerond een lagere score, en die met een MLI de hoogste score. Dat is grafisch te zien in Figuur 2.

5.5 Grafisch

In onderstaande figuur 2 zijn de gemiddelde scores per type masteropleiding grafisch weergegeven.

Figuur 2 Verspreidingsvormen

5.6 Diploma of niet?

Er zijn in dit geval enige significante verschillen tussen respondenten die nog studeren en diegenen die al afgestudeerd zijn. Het gaat om de volgende vormen waarin kennis verspreid wordt:

- a. Presentaties
- c. Stukje in de nieuwsbrief
- d. Workshop voor collega's

In het geval van presentaties scoren afgestudeerde leraren met een SEN-master en een vakmaster hoger dan degenen die nog studeren. Bij de MLI is het omgekeerd: leraren die de MLI volgen presenteren vaker dan afgestudeerde leraren met een MLI. Datzelfde geldt voor het geven van workshops voor collega's en het verspreiden van kennis in de vorm van een stukje in de nieuwsbrief.

5.7 Andere verspreidingsvormen

Op de vraag of kennis en inzichten ook nog in andere vormen verspreid worden geven veertig leraren aan dat zij dat doen. Daarvan 15 SEN (22%), 16 vakmaster (9%) en 9 MLI (24%). We zien weer enerzijds antwoorden die wijzen op verspreiding binnen de school en zijn directe context, anderzijds verspreiding die meer extern gericht is.

Negen leraren geven antwoorden die tot vormen van interne kennisdeling kunnen worden gerekend:

- studiemiddagen personeel
- het delen van nieuwe activerende werkvormen met sectiegenoten
- collega vakdocenten
- werkgesprekken met collega's.
- het laten lezen van literatuur / onderzoeksresultaten
- werkgroep vernieuwing
- project
- scrum op school
- informeel contact

In vier gevallen gaat het om vormen die meer dan kennisdeling lijken te zijn:

- opleiden van collega's rt'er
- begeleiding bij stagiaires en nieuwe collega's
- intervisie met startende docenten
- coaching en intervisie

Twee maal wordt 'ouders en leerlingen' genoemd, en twee maal 'leerlingen'. Verder worden leidinggevenden in drie gevallen genoemd, in gesprek met leidinggevende, in de vorm van advisering aan de schoolleiding, en naar *'een afdelingsleider die mijn inzichten met zijn team deelt'*.

Zeven antwoorden wijzen op externe kennisdeling, Men noemt:

- in samenwerking met collega's van andere scholen
- blog (eenmalig)
- sociale netwerken deel ik met collega's uit het hele land.
- netwerk
- mail op provinciaal vlak
- workshops op de lerarenopleiding
- opzetten netwerkbijeenkomst

Daarnaast geven vijf leraren aan dat ze kennis delen in de vorm van artikelen, waarbij twee leraren specifiek zijn met artikel in vakblad en artikel in wetenschappelijk tijdschrift. De derde leraar is nog vollediger met '*artikelen, aanbevelingen voor literatuur, tips voor planmatig werken, reclame voor PBS¹ en oplossingsgericht werken*'.

Tot slot zijn er nog twee leraren die aangeven dat zij kennis verspreiden '*via de mail*'.

¹ PBS=Positive Behavior Support, een concept dat vooral in de SEN-master behandeld wordt.

6 De personen onder wie kennisverspreiding plaatsvindt

De derde inhoudelijke stelling aan de respondenten luidde:

Ik verspreid recent aangeleerde kennis en verkregen inzichten vanuit de masteropleiding onder:

- a. Directe collega's
- b. Andere collega's op mijn locatie
- c. Collega's op andere scholen binnen het eigen schoolbestuur
- d. Collega's van scholen buiten mijn bestuur
- e. Anderen, zoals ouders

6.1 De resultaten

Tabel 8 De personen onder wie kennis en inzichten verspreid worden

	TOTAAL (n=286)		SEN (n=67)		VAK (n=182)		MLI (n=37)	
	Gem	SD	Gem	SD	Gem	SD	Gem	SD
a. Directe collega's	3,12	1,01	3,33*	1,06	2,97*†	1,01	3,43†	0,84
b. Andere collega's op mijn locatie	2,47	1,07	2,75*	1,12	2,28*†	1,01	2,89†	1,08
c. Collega's op andere scholen binnen het eigen schoolbestuur	1,37	0,78	1,54*	0,91	1,25*†	0,66	1,65†	0,98
d. Collega's van scholen buiten mijn bestuur	1,33	0,77	1,45	0,88	1,26	0,69	1,46	0,90
e. Anderen, zoals ouders	1,83	1,02	2,60*‡	1,22	1,55*	0,79	1,81‡	0,91

1=Zelden - nooit; 2=Soms; 3=Regelmatig; 4=Vaak; 5=Zeer vaak - altijd.

* = verschil SEN - VAK significant op 5% significantieniveau

† = verschil MLI - VAK significant op 5% significantieniveau

Deze tabel moet op dezelfde wijze gelezen worden als tabel 6.

6.2 Algemeen beeld

Directe collega's zijn de personen onder wie regelmatig kennis en inzichten verspreid worden met een gemiddelde score van 3,12. Daarna het vaakst onder de andere collegae (tussen soms en regelmatig). Verspreiding onder anderen komt soms voor.

6.3 Per masteropleiding

In het geval van leraren die een SEN-masteropleiding hebben gedaan of nog studeren zien we dat zij kennis en inzichten het vaakst verspreiden onder *directe collega's*, daarna onder *andere collega's op de eigen locatie*, en daarna onder *anderen, zoals ouders*. Het minst vaak verspreidt men kennis onder *collega's op andere scholen binnen het eigen schoolbestuur* of *collega's van andere scholen*. Hetzelfde patroon zien we bij de vakmaster en de MLI.

6.4 Verschillen tussen masteropleidingen

Bij elk van de vormen waarin kennis en inzichten verspreid worden zijn er significante verschillen tussen de masteropleidingen, met uitzondering van de verschillen tussen de scores bij *collega's van scholen buiten mijn bestuur*.

Bij de scores op verspreiding van kennis onder *directe collega's*, *andere collega's op de eigen locatie*, en *collega's op andere scholen binnen het eigen schoolbestuur* zien we steeds dat bij zowel de SEN-master als de MLI significant hogere scores zijn dan die bij de vakmaster.

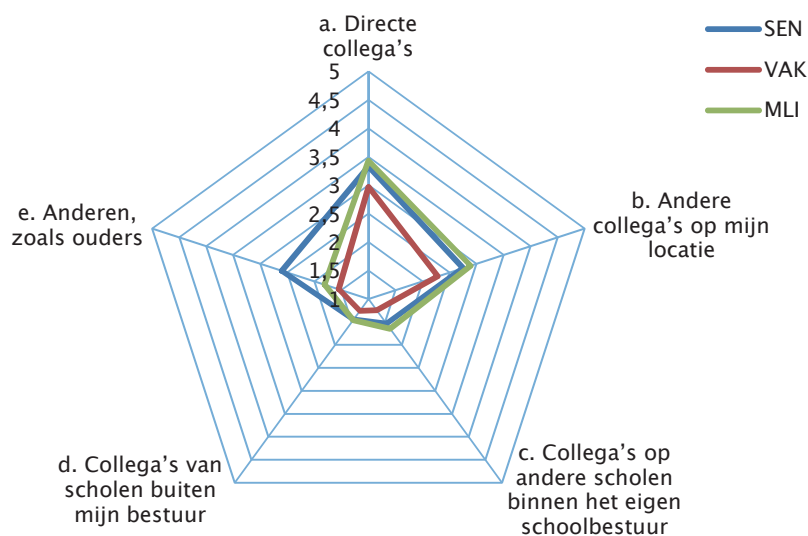
De scores van de SEN-master opgeleide of studerende leraren op verspreiding naar *anderen, zoals ouders*, is significant hoger dan leraren met of studerend voor een MLI.

Voor alle vormen van kennisverspreiding samen geven leraren die een vakmaster volgen of hebben afgerond een lagere score, en die met een SEN-master de hoogste score, hoewel de MLI de SEN-master niet veel ontloopt, behalve dan op het punt van verspreiding naar anderen, zoals ouders.

6.5 Grafisch

In onderstaande figuur 3 zijn de gemiddelde scores per type masteropleiding grafisch weergegeven.

Figuur 3 Onder wie wordt kennis verspreid?

6.6 Diploma of niet?

Het al dan niet afgestudeerd zijn speelt geen rol in het verspreiding van kennis onder verschillende personen en groepen.

6.7 Andere personen en groepen onder wie leraren kennis verspreiden

Over dit onderwerp hebben 26 leraren open antwoorden gegeven. Veel meer respondenten met een SEN-master (n=13) of MLI (n=7) vullen deze vraag in (ongeveer 20% van het totaal aantal respondenten op deze vraag), en maar een fractie van de leraren die een vakmaster doen of deden (n=6).

De aanvullende personen en groepen onder wie leraren kennis uit de masteropleiding verspreiden zijn vooral vrienden en kennissen (n=9), personen in hun priveleven en hun eigen kinderen (n=5). Verder worden nog leerlingen en oudleerlingen genoemd (n=4). Drie leraren noemen medestudenten. Verder

zijn er antwoorden die door een enkele leraar worden genoemd, en die schoolgerelateerd zijn (n=1): ouders, leraren in opleiding, bezoekers van mijn school en externe organisaties. Een leraar zegt kennis in te brengen in een 'PLG' (professionele leeromgeving), en tot slot wordt genoemd 'literatuur, aanbevelingen voor training en scholing'.

7 Conclusies

7.1 Drie vragen

In dit rapport zijn de uitkomsten gepresenteerd van een onderzoek onder leraren in het voortgezet onderwijs die een post-initiële masteropleiding volgen of recent afgerond hebben. Doel is een antwoord te krijgen op drie deelvragen:

- 1 In welke situaties passen leraren die een post-initiële masteropleiding volgen of pas afgerond hebben recent verworven kennis en inzichten vanuit die masteropleiding toe?
- 2 In welke vorm verspreiden leraren die een post-initiële masteropleiding volgen of pas afgerond hebben recent verkregen kennis en inzichten vanuit die masteropleiding?
- 3 Onder welke personen verspreiden leraren die een post-initiële masteropleiding volgen of pas afgerond hebben recent opgedane kennis en verkregen inzichten vanuit die masteropleiding?

Met de resultaten hiervan wordt in dit hoofdstuk een antwoord gegeven op de hoofdvraag van het onderzoek, namelijk of post-initiële masteropleidingen voor leraren in het voortgezet onderwijs een bijdrage leveren aan kennisbenutting en -verspreiding door leraren.

7.2 Inbedding in onderzoek naar effecten van een masteropleiding

De drie deelvragen van dit onderzoek zijn in de vorm van stellingen voorgelegd aan leraren die deelnemen aan het onderzoek 'Effecten van een masteropleiding op leraren en hun omgeving'. Deze leraren maken deel uit van de onderzoekspopulatie van dit grotere onderzoek: leraren die hetzij een post-initiële masteropleiding volgen of deze opleiding recent hebben afgerond. De vragen zijn alleen voorgelegd aan die leraren die ten tijde van de afname van

de vragenlijst werkzaam waren in het voortgezet onderwijs. Leraren in andere sectoren of deelnemend in de controlegroep van het grotere onderzoek hebben de vragen niet voorgelegd gekregen.

Uit het onderzoek naar effecten van een masteropleiding is inmiddels een aantal voorlopige conclusies getrokken, die mede relevant zijn voor de interpretatie van de antwoorden op de drie vragen.

Ten eerste blijkt het type masteropleiding van belang. Verschillende opleidingen hebben verschillende doelen. De doelen van de eerstegraads HBO-vakmaster, SEN en MLI lopen uiteen en geven daardoor in ongelijke mate handvatten voor docenten om hun pedagogisch-didactisch handelen te veranderen, of een rol te gaan spelen in onderwijs- en schoolontwikkeling. Opleidingen verschillen ook in de mate waarin ze deelnemers voorbereiden op een rol als 'change agent' in de school, zodat zij als 'interveniërende actor' en als bron voor nieuwe impulsen kunnen optreden om impact te hebben op hun omgeving. Dat is bij de master Leren en Innoveren meer het geval dan bij de andere twee masters.

Ten tweede is het schoolbeleid bepalend voor de mate waarin kennis en inzichten vanuit een masteropleiding kunnen worden benut in de eigen school. De impact van masteropgeleide leraren kan groter zijn als het stimuleren van het volgen van masteropleidingen onderdeel is van een breder beleid binnen de schoolorganisatie. Uit het grote aantal gesprekken dat in het kader van het grotere onderzoek gevoerd is blijkt dat deelname aan masteropleidingen in veel scholen wel gestimuleerd of gefaciliteerd wordt, maar dat er binnen de school nog weinig concrete beelden zijn van wat de meerwaarde van masteropgeleide leraren voor de school is, hoe die meerwaarde kan worden benut en wat daarbij essentiële condities zijn. In veel gevallen start het denkproces hierover pas als de opleiding is afgerond, en in sommige gevallen helemaal niet. Het uitspreken van verwachtingen door de schoolleiding kan een belangrijke rol spelen in het stimuleren van een rol voor masterleraren als 'change agent' binnen de school.

Ten derde spelen er bevorderende en belemmerende factoren in de school voor kennisbenutting en -verspreiding, factoren die gerelateerd zijn aan de cultuur en structuur van teams en de school als geheel (Onderwijsraad, 2016). De

leidinggevende speelt een belangrijke rol in de schoolcultuur, maar ook collega's en teams hebben invloed op de mate waarin nieuw verworven expertise erkend wordt en men de inbreng van de masteropgeleide leraar waardeert. Van belang is verder de mate waarin er sprake is van, en daadwerkelijk ruimte is voor een professionele dialoog tussen leraren. Deze factoren bepalen in grote mate de mogelijkheden die er zijn voor masterleraren om impact te hebben buiten hun eigen klaslokaal. Ook de schoolstructuur speelt een belangrijke rol. Als rollen en functies in de school geformaliseerd zijn, zoals die van gedragspecialist, teamleider of coördinator, vormt de masteropleiding mede aanleiding voor het erkennen van de nieuw verworven expertise in die functies, en tevens erkenning in het oppakken van nieuwe of andere rollen. Tegelijk kan de structuur binnen een school ook een belemmerende rol spelen als rollen afhankelijk worden van vacatureruimte en mensen niet ingezet worden op de expertise die ze hebben, maar op formele bevoegdheden.

7.3 De masteropleiding als bijdrage aan kennisbenutting en -verspreiding door leraren?

Om zicht te krijgen op de vraag of masteropleidingen een bijdrage kunnen leveren aan kennisbenutting en -verspreiding door leraren in het voortgezet onderwijs is aan de hand van de drie deelvragen in dit beperkte onderzoek een beeld gecreëerd van leraren die drie typen post-initiële masteropleidingen volgen of recent hebben afgesloten. Van de respondenten doet of deed bijna tweederde de eerstegraads vakmaster, gevolgd door een kwart met een master Special Educational Needs (SEN) en de resterende 13% de master Leren en Innoveren (MLI). Gemiddeld zijn de leraren achter in de dertig, met een gemiddelde aanstelling van 0,8 fte, en gemiddeld 12 jaar werkzaam in het onderwijs. De leraren die een vakmaster doen zijn gemiddeld iets jonger en werken ook iets minder lang in het onderwijs. Onder de respondenten met een SEN-master en een MLI zijn duidelijk meer vrouwen, bij de vakmaster is dat meer fifty-fifty.

Bij de vraag in welke situaties recent verworven kennis en inzichten vanuit de masteropleiding toegepast worden door de leraren (deelvraag 1) zien we dat dit het vaakst gebeurt tijdens de les, maar dat ook in andere situaties kennis regelmatig wordt toegepast. Bij de SEN-master gebeurt toepassing van kennis

het vaakst tijdens leerlingbesprekingen, bij de vakmaster tijdens de les, en bij de MLI in gesprekken met leidinggevend.

Gezien de inhoud van de respectievelijke masteropleidingen is dit conform de verwachting. Toepassing van de in de master opgedane kennis tijdens de les, tijdens leerlingbesprekingen en in gesprekken met collega's komt significant vaker voor bij nog studerende in vergelijking tot reeds afgestudeerde leraren, onafhankelijk van het type master.

De analyse van verschillen tussen de masteropleidingen laat zien dat overall de leraren die een vakmaster doen het minst kennis en inzichten vanuit de vakmaster toepassen, en leraren met een SEN-master het meest.

Bij de tweede vraag, namelijk in welke vorm recent verkregen kennis en inzichten vanuit de masteropleiding verspreid worden, zien we een gevarieerd beeld. Kennis en inzichten worden het vaakst (regelmatig) in informeel overleg en via het geven van input tijdens het werkoverleg verspreid. Een stukje in de nieuwsbrief en een workshop voor collega's komen het minst vaak voor (tussen zelden/nooit en soms in).

Leraren die een SEN-masteropleiding hebben gedaan of nog studeren melden dat zij kennis en inzichten het vaakst verspreiden door input te leveren tijdens werkoverleg in hun sectie of bouw en in informele gesprekken. Bij de vakmaster en de MLI zien we verspreiding van kennis het vaakst in informele gesprekken, en ook geregeld in de vorm van input tijdens het werkoverleg. Voor alle vormen van kennisverspreiding samen geven leraren die een vakmaster volgen of hebben afgerond een lagere score, en die met een MLI de hoogste score.

We zien een significant verschil tussen de typen masters: bij MLI zijn het de nog studerende leraren die vaker kennis verspreiden, bij de SEN-master en de vakmaster komt dat vaker voor bij reeds afgestudeerde leraren.

Bij de derde vraag, namelijk onder welke (groepen) personen recent opgedane kennis en verkregen inzichten vanuit de masteropleiding verspreid worden, zien we dat dit bij alle respondenten het vaakst gebeurt onder de directe collega's. Voor alle vormen van kennisverspreiding samen geven leraren die een vakmaster volgen of hebben afgerond een lagere score dan de SEN-master of de MLI.

7.4 Conclusies

Er is sinds jaren een tendens in beleid en praktijk om meer aandacht aan de lerende leraar te schenken (Tijdschrift voor Orthopedagogiek, 2016). Binnen het landelijke beleid zien we een toename in de aandacht voor professionalisering van leraren, en verschillende maatregelen die dit bewerkstelligen, van stimulering via beurzen tot borging van kwaliteit in een Lerarenregister. Aanvullend hierop initiëren ook lokale overheden initiatieven die gericht zijn op het stimuleren van docentprofessionalisering (Sligte, Emmelot, & Schenke, 2017).

Ook in de praktijk krijgt de lerende leraar steeds meer aandacht. Onderwerpen die daarbij een rol spelen zijn onder meer (Admiraal et al., 2015; Thijssen, Bruining & De Koning, 2014; Van Veen, Zwart, Meirink, & Verloop, 2010; Verbiest, 2012):

- leraren die leren van elkaars expertise en ervaring in een professionele leergemeenschap;
- onderwijs dat meer samen ontwikkeld wordt in plaats van dat het een individuele aangelegenheid betreft;
- leraren die de professionele ruimte nemen die nodig is om onderwijs vorm te geven;
- leraren die een onderzoekende houding hebben in hun dagelijkse werk.

Als onderdeel van deze tendens zien we ook een groeiende aandacht voor de vraag hoe dit zo georganiseerd kan worden in de schoolorganisatie, dat er meer kennisontwikkeling, kennisbenutting en kennisverspreiding plaatsvindt.

De resultaten van dit onderzoek geven aanwijzingen dat we het volgen van een masteropleiding vooral moeten zien als één van de mogelijke manieren voor kennisbenutting en kennisverspreiding. Een masteropleiding levert immers specifieke kennis op, die in het bijzonder gedeeld wordt met directe collega's op informele wijze en tijdens werkoverleg.

Bovendien is het besluit een post-initiële masteropleiding te gaan doen, en te kiezen voor het type masteropleiding en de instelling die de opleiding aanbiedt, deels een persoonlijk besluit.

Er zijn verschillende andere manieren om het benutten en verspreiden van kennis te stimuleren onder leraren. Voorbeelden hiervan zijn deelname aan

kennisnetwerken en ontwikkelgroepen, de uitvoering van docentonderzoek, het gezamenlijk lessen ontwerpen en elkaars lessen bezoeken².

In het kader van het stimuleren van de lerende leraar en kennisbenutting is het van belang dat leraren meer bewust omgaan met de kennis en inzichten die ze opdoen en zich afvragen welke kennis van nut kan zijn voor collega's. Een leidinggevende kan eraan bijdragen die kennis meer in de etalage te zetten, onder meer door ruimte te bieden tijdens teamvergaderingen om kennis te delen. De toepassing van nieuw opgedane kennis in de eigen praktijk kan dan bijdragen aan een verbeterslag in het onderwijs, zoals in het lesgeven en het omgaan met leerlingen.

² www.kohnstaminstituut.uva.nl/kennisbenutting/

8 Literatuur

- Admiraal, W., Kruijer, J., Lockhorst, D., Schenke, W., Sligte, H., Smit, B., Tigelaar, D. & Wit, W. de (2015). Affordances of teacher professional learning in secondary schools. *Studies in Continuing Education*, 1-18.
- Heemskerk, I.M.C.C. & Schenke, W. (2016). *Kennisontwikkeling en Kennisdeling met LeerKRACHT. Ervaringen van VO-scholen met het programma LeerKRACHT*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
<http://www.kohnstammstituut.uva.nl/rapporten/pdf/ki956.pdf>
- Heijnen, S., van der Steeg, M., en Ooms, T. (2015). *Evaluatie van de Lerarenbeurs: Aanvragers, Deelname en Afronding*. CPB Achtergronddocument. Den Haag: Centraal Planbureau.
- Heyma, A., van den Berg, E., Sligte, H., Emmelot, Y., Snoek, M, Knezic, D. (2016). *Effecten van een masteropleiding op leraren en hun omgeving. Tussenmeting 2016*. Amsterdam: SEO.
- Heyma, A., van den Berg, E., Sligte, H., Verbeek, F., Snoek, M. (2014). *Effecten van een masteropleiding op leraren en hun omgeving. Nulmeting 2014*. Amsterdam: Stichting Economisch Onderzoek.
- Heyma, A., van den Berg, E., Snoek, M., van Veldhuizen, B., Sligte, H., Emmelot, Y. (2015). *Effecten van een masteropleiding op leraren en hun omgeving. Tussenmeting 2015*. Amsterdam: SEO.
- Onderwijsraad (2016). *Een ander perspectief op professionele ruimte in het onderwijs*. Den Haag: Onderwijsraad
- Sligte, H., Emmelot, Y. & Schenke, W. (2017). *Tussentijdse Evaluatie Amsterdamse Scholen- en Lerarenbeurzen 2015-2016*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Thijssen, L., Bruining, T., & Koning, H. de. (2014). *Werken aan professionele ruimte in het vo*. Heerlen: VOION.
- Tijdschrift voor Orthopedagogiek (2016). *Themanummer Lerende Leraren*.
http://www.kohnstammstituut.uva.nl/berichten/TvO_novdec2016.html
- Veen, K. van., Zwart, R., Meirink, J., & Verloop, N. (2010). *Professionele ontwikkeling van leraren*. Leiden: ICLON Universiteit Leiden.
- Verbiest, E. (2012). *Professionele leergemeenschappen: een inleiding*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.

Recent uitgegeven rapporten Kohnstamm Instituut

- 969 Weijers, D., Heim, M.
De weg naar het praktijkonderwijs. (Alleen digitaal verkrijgbaar)
- 968 Schenke, W. & Heemskerk, I.M.C.C., m.m.v. Elshof, D. & Felix, C.
VO-opleidingsscholen: de meerwaarde van praktijkgericht onderzoek.
- 967 Nieuwelink, H., Boogaard, M., Dijkstra, A.B., Kuiper, E.J., Ledoux, G.
Onderwijs in burgerschap: wat scholen kunnen doen.
- 966 Ledoux, G.
Stand van zaken Evaluatie Passend Onderwijs. Deel 2: Eerste ervaringen met de stelselverandering. (Alleen digitaal verkrijgbaar)
- 965 Pre-COOL consortium.
Pre-COOL cohortonderzoek. Technisch rapport tweejarigecohort, vijfde meting 2014 - 2015.
- 964 Koopman, P.N.J., Ledoux, G.
Factsheet 1 Leerlingen in speciaal en regulier onderwijs.
(Alleen digitaal verkrijgbaar)
- 963 Koopman, P.N.J., Rossen, L.
Loopbanen van zorgleerlingen en niet-zorgleerlingen, van voor de invoering van Passend Onderwijs. (Alleen digitaal verkrijgbaar)
- 962 Koopman, P.N.J., Buisman, M.
Analyse van de onderwijsloopbanen van studenten in het Amsterdamse mbo.
Tabellenboek
- 961 Koopman, P.N.J., Buisman, M.
Analyse van de onderwijsloopbanen van studenten in het Amsterdamse mbo.
- 960 Breetvelt, I.S., Meijer, J.
Bevordering van motivatie bij leerlingen in VWO-plus arrangementen of excellentieprogramma's in het VO.

Deze rapporten zijn te bestellen via: secr@kohnstamm.uva.nl

Voor meer informatie, zie: <http://www.kohnstammstituut.uva.nl>

